

szakmai vélemény

A Magyar Kormány 2017 évi aarhusi országjelentésének civil kritikája

2024

A Magyar Kormány aarhusi országjelentésének civil kritikája

szakmai vélemény

Magyarország az Aarhusi Egyezményhez való csatlakozással vállalta, hogy a környezeti demokrácia (információhoz való hozzáférés, döntéshozatalban való részvétel, jogorvoslat joga) magas szintjét biztosítja hazánkban. Az Egyezményt törvénnyel iktatta be a jogrendszerbe az Országgyűlés, a Kormány pedig a Részes Felek négyévente megrendezendő találkozóira úgynevezett National Implementation Reportot, azaz Nemzeti Beszámolót készít. Az alábbi szakmai álláspont a Kormány

2017 évi

Nemzeti Beszámolójához készült.

A kritika szakmai véleményt tükröz, így környezetvédelmi joggal foglalkozó jogászok tekintették át az országjelentést és fogalmaztak meg az abban található megállapításokra nézve kritikai megjegyzéseket. A véleményeket nem bocsátották széles körű civil szervezeti konzultációra, arra való tekintettel, hogy a Nemzeti Beszámoló elkészítése (2016) és a kritika megfogalmazása (2024) között 8 év eltelt.

Tartalom

Bevezető	2
1. Az elkészítés folyamata	2
2. Egyéb lényeges körülmények	2
3. A nyilvánosság részére nyújtott támogatás és iránymutatás a közösségi részvétel elősegítése érdekében	3
4. Környezeti oktatás	6
5. Környezetvédelmi szervezetek	6
6. Közöségi részvétel a nemzetközi döntéshozatalban	9
7. A közösségi részvételi jogait gyakorlók zaklatásának, a részvétel megtorlásának tilalma ..	9
8. Környezeti információ szolgáltatása kérésre	9
9. Környezeti információ proaktív terjesztése	10
10. Részvétel egyedi döntéshozatali eljárásokban	11
11. Részvétel tervek, programok előkészítésében és elfogadásában	12
12. Részvétel a jogalkotásban	12
13. Jogorvoslati jog	13
14. GMO-k	14

Bevezető

Az Aarhusi Egyezmény 10. cikke alapján a Részes Felek vállalták, hogy a Részes Felek Találkozóin folytatott tanácskozások során a Felek folyamatosan áttekintik a Felek által készített rendszeres jelentések alapján az Egyezmény végrehajtását. Ennek érdekében egy minden államra kötelező tartalmú jelentéstételi formát alakítottak ki, amely kitér az Egyezmény lényeges pontjainak végrehajtására, azon belül is részletezi a Nemzeti Beszámoló elkészítési folyamatát, az Egyezmény alkalmazásával kapcsolatos, lényeges körülményeket, az általános rendelkezéseket tartalmazó 3. cikk végrehajtását, az információhoz való hozzáférés, a döntéshozatalban való részvétel és a jogorvoslathoz való jog szabályozását és gyakorlatát, legvégül pedig a genetikailag módosított szervezetekkel kapcsolatos cikkek végrehajtását.

1. Az elkészítés folyamata

a) Az elkészítésben résztvevő hatóságok

A jelentés elkészítése során az első hivatali tervezet összeállításához a nemzeti kapcsolattartó csak a szűkebb értelemben vett környezetvédelmi hatóságoktól kért véleményt (az FM érintett szakfőosztályai, az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség, a Kormányhivatalok Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályai, az Országos Meteorológiai Szolgálat és a Herman Ottó Intézet), viszont a rokonterületek hatóságaitól és egyéb állami intézményeitől (például néhány frekvenciát építési hatóságtól és intézménytől, közegészségügyi vagy agrárigazgatási területről) nem. Továbbá nem dolgozta fel a nem kormányzati állami szerveknél (így különösen az Ombudsman, Állami Számvevőszék, ügyészség) rendelkezésre álló fontos adathalmazokat sem, ha azok külön észrevételt nem tettek.

b) A véleményezés folyamata és a vélemények figyelembe vétele

A jelentés munkaanyagát, bár az előkészítésében nem vettek részt, számos rokonterületi, illetőleg nem kormányzati állami szerv véleményezte (Belügyminisztérium, Igazságügyi Minisztérium, Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Miniszterelnökség, illetőleg a Jövő Nemzedékek Érdekeinek Védelmét Ellátó Biztoshelyettes), egy sorban a civil szervezetekkel.

Nagy érdeme a jelentésnek, hogy a beérkezett és elfogadott véleményeket külön kiemelte a végleges szövegben is, feltüntetve az adott hozzájárulás forrását is.

Sajnálatos módon a jelentésből hiányzik a párbeszéd a véleményt adó szervezetekkel, a jelentésből tehát nem derül ki a magyar Részes Fél álláspontja a társszervek, az Ombudsman helyettes és a civil szervezetek felvetéseivel kapcsolatosan.

2. Egyéb lényeges körülmények

a) A jelentések hazai jogszabályi háttere

A jelentés viszonylag legrészletesebb hazai jogszabályi háttere az 1/2017. (IV. 28.) FM utasítás a Földművelésügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról. Az SzMSz alapvetően a Jogalkotási Főosztályra telepíti ezt a feladatot (2.2.2.g. és 3.f. pont), azzal, hogy az érintett főosztályok részanyagokat adnak neki, a Környezetmegőrzési Főosztállyal pedig külön kihangsúlyozott együttműködési kötelezettsége van (amit az utóbbi szervezeti egységre

vonatkozó 4.2.2. pont is megerősít). A Környezetmegőrzési Főosztályra vonatkozó szabály ugyanakkor a koordinációt ide telepíti, ami megbonyolítja a szervezeti hátteret és alkalmas lehet a felelősségi körök elmosására.

b) A környezet és természetvédelmi szervezetrendszer átalakulása

A magyar jelentés az egyéb lényeges körülmények címszó alatt legfőképpen a környezetvédelmi hatósági rendszer felszámolását, illetőleg az egységes területi igazgatási rendszerbe való beolvasztását tárgyalja. Teljes joggal, hiszen az intézményrendszer döntő mértékben kihat a közösségi részvétel szabályainak az alkalmazására is.

Maguk a szervezeti változásokat bevezető ún. salátatörvények (azaz egyes tárgykörű jogszabályok, amelyek egy adott jogterületen változatos tárgyköröket szabályoznak és amelyek címéből általában nem derül ki a konkrét tartalmuk), az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2015. évi VI. törvény, valamint a területi államigazgatási szervezetrendszer átalakításával összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi VIII. törvény is egyértelművé teszik, hogy az új szervezeti megoldás alapvető célja az, hogy a jogalanyok, a környezetvédelmi jogban tehát elsősorban a környezeti szempontból jelentős tevékenységet folytató nagyvállalatok bürokratikus terheit csökkentsék. A módosítás célkitűzései között a fenntarthatósággal, a természet és a környezet védelmének hatékonyabbá tételével kapcsolatos célok nem szerepelnek.

A szervezeti-jogi háttér általános felmérésével kapcsolatban helytállóan rögzíti a jelentés, hogy közösségi részvételi szabályok az általános közigazgatási eljárásjogban és az egyes rokonterületek speciális szabályaiban is találhatóak, azonban ezzel kapcsolatban meg kell jegyezzük, hogy az Aarhusi Egyezmény közösségi részvételi szabályai rendszer szemléletűk, igen részletes kidolgozottságuk miatt mindenképpen speciálisak. Ennek a speciális jogterületnek tehát az összes részletkérdését, immár több mint két évtizedes joggyakorlatát képtelenség az általános közigazgatási jog intézményei alapján megfelelően alkalmazni.

c) Ami a jelentésekből kimaradt: a tendenciák bemutatása

Egy fajsúlyos kérdés, ami hiányzik a jelentésből, az a közösségi részvétel jogszabályi és intézményi háttere fejlődési vonalának a bemutatása. A magyar környezetvédelmi közösségi részvételi jog a kilencvenes évek végén még a világ élvonalába tartozott. Azóta viszont nem fejlődött tovább, sőt, ahogyan a fenti példából is jól látható, kifejezett erodálódás figyelhető meg az utóbbi három évtizedben.

A civil szervezetek észrevételei többször visszatérnek erre a kérdésre, felemlítve a közvetlenül rájuk vonatkozó jogszabályok, a részvételi lehetőségek, illetőleg a támogatási források egyre romló feltételrendszerét, azonban ezekre az észrevételekre sem reagálnak a jelentések, nem folyik ezekben az alapvető kérdésekben sem párbeszéd az észrevételt tevők és a jelentés szerkesztői között.

3. A nyilvánosság részére nyújtott támogatás és iránymutatás a közösségi részvétel elősegítése érdekében

a) A vonatkozó magyar jog ismertetése, általános jogi háttér

A jelentés felmondja a kötelező leckét: az Aarhusi Egyezmény a ratifikáció nyomán része a jogrendszerünknek, alkotmányjogunk és közigazgatási jogunk pedig egyébként is biztosítja a megfelelő információs és beleszólási jogokat. Valóban, a legfontosabb jogforrások itt a jelentés

által is felhívott Információszabadság törvény, a Környezetvédelmi törvény és a 4/2010. KJE jogegységi határozat.

A jelentés megemlíti még a jogalkotással kapcsolatos társadalmi diszkussziót szabályozó törvényt (talán nem véletlenül említi utolsó sorban, mivel a viszonylag új szabálynak nagyon kevés joggyakorlata volt még). Hivatkozik továbbá a jelentés a közigazgatási eljárásjog által biztosított általános részvételi jogosultságokra is. E tekintetben különösen a jogorvoslati jog lett volna érdekes, amit ha külön kiemelt volna a jelentés, akkor a harmadik pillér is valamilyen szinten legalább képviseltetve lett volna.

b) A joggyakorlat szempontjából releváns, részletes környezetvédelmi jogi szabályok

A jelentés megközelítésével kapcsolatban le kell szögezni egy alapvető jogalkalmazási kérdést. A lex specialis elv miatt a konkrét ügyekben eljáró hatóságok és bíróságok nem a nemzetközi szerződéseket vagy az Alaptörvény egyes rendelkezéseit fogják alkalmazni, hanem a részletes jogosultságokat meghatározó rendelkezéseket. Ebből a nézőpontból vizsgálva az Aarhusi Egyezmény és a vonatkozó EU-s normák végrehajtása Magyarországon mind a mai napig elégtelen. Hiányoznak az Aarhusi Egyezmény 2-9. cikkeinek részletes rendelkezéseit a hazai viszonyokhoz igazító, ugyanakkor a jogrendszerünk összes releváns környezetvédelmi és rokonterületi szabályával is összehangoló végrehajtó szabályok. E tekintetben a jelentés által a környezetvédelmi jog területéről idézett környezeti hatásvizsgálat jogintézménye valóban részletes, a részvételi jog második pillérére vonatkozó szabályokat tartalmaz, azonban mégsem azonos az Egyezmény 6. cikkével. Ha ezt az azonosságot a Részes Felek el kívánják érni, akkor egyrészt a hatásvizsgálati jogot számos vonatkozásban ki kellene egészíteni (egyebek között a közzétételre, illetőleg a vélemények figyelembe vételére vonatkozó, jelenleg még nem teljes kompatibilitás megteremtése végett). Másrészt minden olyan rokonterületi ügyre tekintettel is szükséges lenne a részvétel második pillérét az Egyezménnyel teljes összhangba hozó szabályozás, ahol a közösségi részvétel az ügy környezeti relevanciája miatt lehetséges.

c) Részvételre képesítés – az eljárások átláthatósága, az eljárási szabályok alkalmazásának nehézségei

A Közigazgatási eljárási törvény (Ket.) általános, alapelvi rendelkezéseire hivatkozik, amelyek meghatározott körülmények között (elsősorban, ha az ügyfélnek nincs jogi képviselője) bizonyos tájékoztatást meg kell, hogy adjanak. Természetesen ez helyénvaló tartalom a jelentésben, azonban ismét meg kell jegyezzük, hogy az általános eljárási szabályok nem mindenben alkalmasak a környezetvédelmi jogi döntéshozatali eljárások specialitásainak a kezelésére. Ráadásul a trendek e tekintetben is kifejezetten negatívak. Az egyre bonyolultabbá váló közigazgatási eljárásban eligazodni képtelen magánszemélyek vagy helyi környezetvédelmi csoportok nem kaphatnak elegendő segítséget a kialakult jogi helyzetben, mert az igen általánosan megfogalmazott alapelveknek nincs meg már a tételes jogi megfelelője a Ket. és a Közigazgatási perrendtartás (Kp.) szövegében.

A közigazgatási perjogi kérdéseket a jelentés nem vonta a vizsgálódási körébe és nem tért ki a polgári perek (személyiségvédelem, szomszédjog, kártérítés stb.) környezetvédelmi vonatkozásaira sem. Ez utóbbi vonatkozásában pedig a jogorvoslathoz való jog jelentős mértékben csorbul Magyarországon. Amennyiben egy környezetvédelmi ügyben az érintett magánszemélyek vagy társadalmi szervezetek személyiségi, illetőleg vagyoni jogsérelmeiket szeretnék orvosolni, lényegében teljesen magukra vannak hagyva, a szélsőségesen a felek rendelkezési jogaira felépült jelenlegi eljárásjogunk alapján nincs esélyük ilyen perek sikeres lebonyolítására, sőt megindítására sem.

d) Részvételre képesítés – intézményi támogatás

A jelentés hivatkozik az elvileg 2009 óta létező hatósági közvetítőkről szóló jogszabályra, aminek részletesebb, kormányrendeleti szintű végrehajtó rendelete is megszületett (a 185/2009. (XI. 10.) Korm. rendelet), azonban a jogintézmény gyakorlata nem alakult ki. Ez a jogintézmény azóta meg is szűnt.

Ugyanezt tudjuk elmondani a még korábban, 2003-ban bevezetett jogi segítő jogintézményével kapcsolatban, azzal, hogy erre nézve mind a Kormány, mind pedig az ügyvédi kamarák honlapján részletes útmutatás található, elvileg minden vármegyében rendelkezésre áll az ezzel (is) foglalkozó ügyvédek névjegyzéke. Mindazonáltal a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az ügyfelek érdemi segítséghez ezen a csatornán sem tudnak jutni. A környezetvédelmi ügyekben ez különben is rendkívül nehéz lenne, hiszen általánosságban is elmondható, hogy alig van az országban olyan ügyvéd, aki ehhez az ügýtípushoz értene. Ezen nem lehet csodálkozni, ha egyszer az ország 7 legnagyobb jogi kara közül mindössze kettőben létezik órarendszerű környezetvédelmi jogi oktatás.

Az annak idején széles körben használt zöld pont irodák a környezetvédelmi hatóságoknál jól betöltötték a funkciójukat, egyrészt segítettek az ügyfeleknek, másrészt kiszűrték a nem oda való ügyeket és ezzel a saját hatóságukat is tehermentesítették. Sajnálatos módon ezek az irodák legutoljára a hatósági rendszer átszervezése előtt voltak elérhetők, honlapjaik még mindig a 2014-ben felszámolt környezetvédelmi, vízügyi és természetvédelmi felügyelőségek még fel nem számolt domainjein található.

Az egyedülálló magyar civil környezetvédelmi tájékoztatási hálózat, a Kötháló valamelyest kitart még, bár súlyos erőforrás hiánnyal küzd és sok vidéki irodájának be kellett szüntetnie a működését. Ezzel együtt helyes, hogy a magyar országjelentés jelentős teret szentel a bemutatásának, de azt ki kell hangsúlyozni, hogy ez nem az állami szerepvállalás része, sokkal inkább a civil szervezeti elhivatottság megnyilvánulása.

e) Hatósági, bírósági tisztviselők környezetvédelmi és közösségi részvétellel összefüggő képzése

A jelentés adatai e témakörben részben elavultak már, a felszámolt környezetvédelmi hivatali rendszert pótló kormányhivatali ügyosztályokban a környezetjogi, illetőleg ezzel összefüggő környezetvédelmi szakmai képzésnek nem látjuk nyomát, a környezetvédelmi ügyekkel foglalkozó hatósági munka színvonala egyre romlik. A jelentésben a bírók környezetvédelmi képzésével kapcsolatban leírtakat is eltúlzottnak találjuk, a korábbi legfelsőbb bírósági elnök idején bevezetett élénk környezetvédelmi szakmai párbeszédből (egyebek között az ombudsmani hivatallal és nagyobb környezetvédelmi civil szervezetekkel) 2017-re nagyon kevés maradt. Az helytálló, hogy a bíróságok valóban részt vesznek a nemzetközi szakmai eszmecserékben és képzésekben, bár ezek jelentősége nem túl nagy a közösségi részvétel szempontjából. A nemzetközi szakmai továbbképzésekben, hálózatokban való részvétel lehetőségének mind a hatóságok, mind a bíróságok esetében szűk keresztmetszete az angol nyelvtudás hiánya. Emiatt a legkülönbözőbb képzési lehetőségeken általában rendre csak az a néhány hivatalnok vagy bíró vesz részt, aki beszél a nyelvet.

“A Fővárosi Törvényszéken kijelölt bíró látja el a környezetvédelmi felelősi feladatokat” kitételt (jelentés 6. oldala) megtévesztőnek tartjuk, különösen abban a szöveggörnyezetben, ami a bírók környezetvédelmi képzési lehetőségeiről szól. Valójában nincs sem a fővárosi, sem a többi vármegyei szintű bíróságon környezetvédelmi ügyekre szakosodott bíró, ezt egyébként a bíróságokra nézve kötelező random szignálási szabályok nem is tennék lehetővé. A közigazgatási

és polgári jogi bírák közül bárki kaphat és kap is környezetvédelmi tárgyú ügyeket és megállapítható, hogy egy-két kivételtől eltekintve semmilyen speciális háttérismeretük nincs.

f) A társadalmi szervezetek állami felügyelete és igazgatása

A jelentés nem foglalkozik a társadalmi szervezetek működésével, ide értve a közösségi részvétellel kapcsolatos tevékenységét alapvetően meghatározó, még 2011-ben elfogadott Civil törvény (2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról) rendelkezéseivel. A Civil törvénnyel kapcsolatban el kell ismerni, hogy a társadalmi szervezetek mintegy két évtizedes múltra visszatekintő szabályozása valóban megújításra szorult. Ezt a célt szolgálják a civil szervezetek gazdálkodására vonatkozó (pl. csőd és felszámolás), illetőleg az egyes szervezeti átalakulásra vonatkozó szabályok (egyesülés, szétválás).

Ugyanakkor a Civil törvény lényeges megkülönböztetést tesz az egyes társadalmi szervezetek között, és a közhasznúság bizonyos állami, közigazgatási szervezetekkel kötendő közszolgálati szerződés megkötésének, egyes támogatások, illetékedvezmények stb. igénybe vételének a nélkülözhetetlen feltétele. A közhasznú szervezeteknek bizonyos vagyoni és működési feltételeknek mindenképpen meg kell felelniük, azonban a bíróság nem köteles minden olyan szervezetet közhasznúnak minősíteni, amelyek ezeknek a feltételeknek megfelelnek.

4. Környezeti oktatás

Az oktatás centralizációja hátrányosan érintette az oktatás helyzetét. 2016-ban az oktatási rendszer minden korábbinál erőteljesebb centralizációja országos tiltakozáshoz vezetett, az iskolák és a tanárok autonómiájára vonatkozó követelések (különösen a tananyag és a tankönyvek használatával kapcsolatban) azonban nem kerültek meghallgatásra a kormányzat részéről.

A központosított oktatási rendszer kevesebb lehetőséget biztosít a civil szervezetek számára is, hogy együttműködjenek az iskolákkal helyi szinten. Az általuk nyújtott eszközök, szolgáltatások finanszírozása egyébként is elégtelen, mivel nincs fizetőképes kereslet az általuk képviselt szaktudásra sem az iskolák, sem a kormányzat(i intézmények) részéről.

5. Környezetvédelmi szervezetek

Az előző jelentés óta eltelt időszakban is folytatódtak a negatív tendenciák a civil szervezetek életében, bár a nyilvántartásukat és működésüket szabályozó általános jogszabályok lényegében változatlanok maradtak. Viszonylag magas szintű átláthatóságot eredményez, hogy az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény értelmében minden civil szervezetnek el kell készítenie és közvéleményre kell tennie az éves pénzügyi jelentését és beszámolóját. Az egyes bíróságok gyakorlatában vannak különbségek, ami némi bizonytalanságot és kiszámíthatatlanságot okoz.

A szabályozási környezet tovább szűkítette a független szervezetek mozgásterét, csökkentette a pénzügyi életképességüket, és hátrányosan érintette a kapacitásaikat, valamint a rendelkezésükre álló infrastruktúrát. A környezetvédelmi szervezetek közötti hálózati együttműködés tovább gyengült, a koalíciók szervezése jellemzően konkrét ügyek (pl. a Városliget fejlesztése) mentén valósult meg. Az államigazgatást érintő átszervezések miatt a környezetvédelmi szervezetek és az alacsonyabb szinteken dolgozó köztisztviselők között korábban kialakított szakmai együttműködések megszűntek.

A romló finanszírozási feltételek nem ösztönözték a civil szervezeteket a kapacitásaik és humán erőforrásaik fejlesztésére, illetve a hosszabb távú, stratégiai tervezésre. Csak a leginkább professzionális módon működő szervezeteknek van hatékony stratégiája és irányítási struktúrája. Már a nagy, országos szervezetek számára is problémát jelent azonban a szakemberek megtartása, mivel a kiszámíthatatlan finanszírozási környezet miatt a foglalkoztatás egyre inkább projektalapon történik, ami nem teszi lehetővé a hosszabb távú munkavállalást. A kormányzat ellenséges hozzáállása természetesen a civil szervezeteknél történő munkavállalásra is hátrányosan hatott.

Közben a jelentős adminisztrációs terhek – különösen a közhasznú szervezetek esetén – egyre nagyobb szakértelmet kívánnak a civil szervezetek részéről jogi és pénzügyi kérdésekben, valamint a menedzsment terén. Forrás-, kapacitás- és/vagy ismerethiány miatt a civil szervezetek nem élnek olyan eszközökkel, mint vagy a stratégiatervezés, adományszerzés, vagy a közösségi média hatékonyabb alkalmazása (a magyar médiatér többségét kitevő kormánypárti médiumok helyett) a céljaik elérése érdekében. A civil szervezetek számára elérhető pro bono jogi segítségnyújtás elégtelen, különösen vidéken.

Bár az állami finanszírozás továbbra is fontos a civil szervezetek számára, az állam által működtetett, központi támogatási mechanizmusok (pl. Nemzeti Együttműködési Alap) rendszere meglehetősen átláthatatlan, a döntéshozatal során bizonyíthatóan meghatározó szerepet játszanak a politikai szempontok a támogatások szétosztása során. A politikailag nem elkötelezett civil szervezetek formálisan nincsenek kizárva a pályázati rendszerből, de ritkán sikerül eredményesen pályázniuk, miközben a települési önkormányzatok pénzügyi forrásai szintén jelentősen csökkentek.

Minisztériumok és települési önkormányzatok is nyújtanak támogatást civil szervezetek számára, de sokkal kisebb mértékben. A környezetvédelmi szervezeteknek évente kiírt, ún. „Zöld Forrás” pályázat minisztérium keretösszege éveken keresztül állandó (70 millió Ft) maradt. Az önkormányzati támogatások (pl. városi civil alapok) keretösszege ritkán éri el vagy haladja meg a 10 millió Ft-ot.

Az uniós pénzekhez kapcsolódó felhívások továbbra is ritkán adnak lehetőséget a civil szervezetek számára a forrásokhoz való tényleges hozzáférésre. A Norvég Civil Támogatási Alap által finanszírozott projektek 2016 tavaszán lezárultak, a program folytatása azonban elakadt a két érintett ország között felmerült vita miatt.

2017-ben történt meg először Magyarországon, hogy a civil szervezetek egy részét nyíltan politikai nyomás alá helyező jogszabály került elfogadásra. A „Lex NGO” néven elhíresült törvény elfogadását nem előzte meg semmilyen szakmai nyilvános vita, és a jogszabály azon a jogalkotói vélelmen alapul, hogy a civil szervezetek külföldi finanszírozása önmagában véve gyanús, miközben a szabályozás már korábban is biztosította a szervezetek átláthatóságát azzal kapcsolatban, hogy az adott civil szervezet honnan kap támogatás(oka)t.

A külföldről támogatott szervezetek átláthatóságáról szóló 2017. évi LXXVI. törvény célzottan és kizárólagosan a más tagállamokból vagy harmadik országokból származó pénzügyi támogatásban részesülő civil szervezetekre (röviden „külföldről támogatott szervezetek”) nézve írta elő, hogy megjelöléssel jelentsék be és vetessék nyilvántartásba magukat, és a nyilvánosság előtt is így jelenjenek meg, ellenkező esetben különféle szankciók helyezhetők kilátásba velük szemben, beleértve az adott szervezet megszüntetését is. A jogszabály preambulumban utalás történik arra, hogy „az egyesülési jog alapján létrejött szervezeteknek ismeretlen külföldi forrásból juttatott támogatások alkalmasak lehetnek arra, hogy külföldi érdekcsoportok e

szervezetek társadalmi befolyásán keresztül saját érdekeiket, nem pedig közösségi célokat érvényesíthessenek Magyarország politikai és társadalmi életében”, és „ez veszélyeztetheti az ország politikai, gazdasági érdekeit, a törvényes intézmények befolyásmentes működését”.

A törvény 1. § (1) bekezdése szerint külföldről támogatott szervezetnek minősül az az egyesület vagy alapítvány, amely a (2) bekezdésben meghatározott juttatásban részesül. A minősítés tehát a törvény erejénél fogva beáll a feltételek teljesülése esetén. A (2) bekezdés értelmében támogatásnak minősül jogcímétől függetlenül a közvetlenül vagy közvetve külföldről származó mindazon pénzbeli vagy egyéb vagyoni jellegű juttatás, amely egy adóévben egyenként vagy összesítve eléri a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény 6. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott összeg kétszeresét (7,2 millió Ft; ebbe az összegbe nem kell beleszámítani a költségvetési szervet keresztül kapott uniós támogatásokat).

A Lex NGO elfogadását követően 23 érintett civil szervezet közösen az Alkotmánybírósághoz fordult, később közülük 14-en a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához is fordultak, továbbá az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarországgal szemben, elsősorban a tagállamokat a tőkemozgás szabadsága alapján terhelő kötelezettségek, valamint az EU Alapjogi Chartájában foglalt, a magán- és családi élet tisztelgetben tartásához való jog, a személyes adatok védelméhez való jog és az egyesülés szabadságához fűződő jog (a Charta 7., 8. és 12. cikkei) sérelme miatt.

Megjelentek és megerősödtek azok a civil szervezetek, amelyek GONGO-ként a kormányzati érdekek érvényesítésében vesznek részt, és erőforrásaiknak köszönhetően sokkal hatékonyabban tudják hallatni a hangjukat, mint a klasszikus, alulról szerveződő civil szervezetek. Kiváló eszközei a kormányzatnak, hogy átalakítsák a civil társadalom szerkezetét, és háttérbe szorítsák a hatalommal szemben kritikus véleményeket megfogalmazó, „valódi” civil szervezeteket, megnehezítve azok működését és megjelenését a nyilvánosság előtt. A hagyományos civil szervezetek veszítenek az érdekérvényesítési képességükből, mert a kormányzat a GONGO-k segítségével képes elhíttetni a társadalommal, hogy a civil társadalom egyetért a kormányzati állásponttal az adott szakpolitikában vagy más közpolitikai kérdésekben.

Ennek ékes példája a Civil Összefogás Közhasznú Alapítvány (CÖKA), amely 2011-ben még csak magánszemélyektől kapott adományokból kezdte meg a működését (költségvetésből származó támogatást egyáltalán nem kapott), 10 évvel később (2021-ben) pedig már több mint 550 milliós bevételre tett szert. Az alapítvány kuratóriumi elnöke Dr. Csizmadia László, Civil Összefogás Fórum (CÖF) szóvivője, 2012 óta a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) Tanácsának elnöke.

Az alapítványi formában működő kutatóintézetek közül ki kell emelni a Századvég Alapítványt, illetve annak 2017-ben nyilvánosságra hozott tanulmányát is, amely éles különbséget tett a tevékenységüket jelentős részben külföldi forrásból fedező, ún. nem-kormányzati szervezetek (NGO-k) és a többi civil szervezet közéletben betöltött szerepe között, azt állítva, hogy az NGO-kat pontatlanul aposztrofálják civil szervezetként, hiszen aktív, ideológiailag elkötelezett politikai szereplőkként, illetve valójában lobbistaként működnek, akik gyakran a donorként (a működési forrásokat biztosító személyek és szervezetek) üzleti és politikai érdekeit képviselik.

Kifejezetten környezetvédelmi céllal alakult 2020-ban a Zöld Követ Egyesület, amelynek a költségvetése a következő évben átlépte a 100 millió Ft-ot. A 15 tagból álló „Zöld Út Konzorcium” tagjaként 2021 végétől részt vett egy 2 éves, majdnem 1 milliárd Ft-ból megvalósított KEHOP-pályázatban, amelynek célja egy országos szemléletformáló kampány lebonyolítása volt.

Megemlítendő még az Áder János korábbi államfő nevéhez fűződő Kék Bolygó Alapítvány (KBKA), amely formálisan 2017 decemberében jött létre. 2020-ban a Kormány – az „Alapítvány tevékenységének bővítése és Magyarország környezet- és klímavédelmi céljainak elérése érdekében” – 5 milliárd forint vissza nem térítendő támogatást biztosított a Kék Bolygó Klímavédelmi Kockázati Tőkealap részére. A Kék Bolygó Tőkealapokat (Klímavédelmi Magántőkealap, Víz Alap) a Kormány hozta létre, hogy „hozzájáruljon Magyarország környezet- és klímavédelmi céljainak eléréséhez”; együttes jegyzett tőkéjük 15,5 milliárd Ft.

6. Közösségi részvétel a nemzetközi döntéshozatalban

A jelentés mindössze annyit tartalmaz ebben a tárgykörben, hogy a kérdésnek nincs kialakult jogi háttere vagy gyakorlata, de “a legfontosabb nemzetközi eseményekre való felkészülés során a környezetvédelemért felelős tárca számos esetben egyeztetett álláspontot a civil szervezetekkel is” (a jelentés 28. oldala).

Egyetértünk a jelentéshez csatolt civil megjegyzéssel annyiban, hogy ennek a nemzetközi jogi követelménynek Magyarország nem tett eleget. Ténykérdés, hogy a közép-kelet európai országokban az állam nemzetközi politikáját, ideértve a szakpolitikákat is, rendkívül szigorú titkosság övezi. Ezt bizonyos mértékig az Egyezmény 4. cikk (4) bekezdés b) pontja is elismeri.

7. A közösségi részvételi jogokat gyakorlók zaklatásának, a részvétel megtorlásának tilalma

A közösségi részvételi jogokat gyakorlók hátrányos megkülönböztetéséről (Egyezmény 3. cikk (9) bekezdése) is szól a jelentés a Ket. alapelvi kapcsán, ami helyes és logikus, még akkor is, ha erre nézve nem szerepel kérdés a jelentésre vonatkozó iránymutatásokban. Ami a részvétel utólagos megtorlását illeti, a jelentés ugyancsak a Ket. általános rendelkezéseire hivatkozik, amellyel kapcsolatban viszont az Ombudsman helyettese jogosan mutat rá, hogy ezek túl általánosak ahhoz, hogy konkrét esetekben, különösen környezetvédelmi konfliktusokban érdemi védelmet biztosítsanak a részvételi jogokat gyakorlók számára. Ugyanez igaz a jelentés által idézett, 2013-ban megújított panaszjogi szabályozásra, ami komoly visszalépéseket jelent a korábbi, rendszerváltás utáni szabályokhoz képest, sokak szerint még az 1977. évi I. törvénnyel szemben sem állja ki az összehasonlítás próbáját.

Ami viszont a részvételi jogokat gyakorlókkal szemben alkalmazott polgári jogi szankciók, elsősorban kártérítés lehetőségeit illeti, a magunk részéről kevésbé vagyunk pesszimisták, mint a jelentés szerzői. Az ilyen anyagi jellegű megtorlás egyik alapvető jogi feltétele hiányzik ugyanis, a károkozás jogellenessége. Emiatt a joggyakorlatban a beruházók, üzemeltetők, bár káruk adott esetben valóban tetemes lehet, elsősorban az elhúzódó perek miatt vesztett idő miatt, a legtöbbször csak az érintett közösségek fenyegetéséig jutnak el, megnyert kártérítési jellegű SLAPP ügyről Magyarországon nincs tudomásunk.

8. Környezeti információ szolgáltatása kérésre

A Nemzeti Beszámoló 29. oldala megemlíti, hogy a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek jogerős döntéseiket honlapjukon közzétették. Ez még akár igaz is lehet, de ezen döntések megtalálása, internetes keresése rendkívül nehéz volt. Ennek köszönhetően nem állíthatjuk azt, hogy a hatósági joggyakorlat egységessége vagy széttartó jellege ezekből a határozatokból kiderült volna. Ennél is nehezebb volt a vízügyi információk hozzáférhetősége,

amit az Ombudsman helyette is megjegyzett, amikor megállapította, hogy a vízügyi hatósági határozatok teljes szöveggel a katasztrófavédelmi hatóság honlapján már nem jelentek meg.

Szerkesztési hiányossága volt a Nemzeti Beszámolónak, hogy számos, az Aarhusi Egyezmény 5. cikke, azaz a proaktív információszolgáltatás alá tartozó kérdésben is a 4. cikk alatt találjuk meg a választ. De azt is látjuk, hogy egyes kérdésekben irreleváns információk kerültek a Nemzeti Beszámolóba, így például egy olyan kormányhatározat, amely a PM 10 csökkentésének és a közösségi közlekedés levegőminőségi szempontokból kedvezőbbé tételének érdekében az utastájékoztatót ösztönözte, de ugyanígy ide tartozó kérdésnek tekintjük például az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztáráról szóló jogszabály idézését is, holott ez igen távol áll a környezeti információktól. Előfordulnak még befejezetlen mondatok is, mint például a 30. oldalon egy félbehagyott mondat, miközben az a tény, hogy szűkült az információhoz hozzáférés joga, illetve az elektronikus betekintés a beszámoló írásakor nem létezett, pedig lehetőség lett volna rá, ezek mind kimaradtak a beszámoló szövegéből.

A Nemzeti Beszámoló megszületésekor még élt az a gyakorlat, hogy a kiadni kért információk titkosításáért, anonimizálásáért aránytalanul magas költségeket számolt fel a hatóság, nem kis mértékben a jogszabály rossz alkalmazása révén. A rendeltetésellenes joggyakorlasként túlzottan sok adat igénylése szintén az információs szabadság korlátozását jelentette ebben az időszakban. És sajnos tény, hogy nagyon sok esetben csak a perindítás és a bíróság kötelező döntése esetén szolgáltatott ki környezetvédelmi adatokat állami szervek és közfeladatot ellátó szervezetek. Ennek egyik legnegatívabb megnyilvánulása volt az, amikor közfeladatot ellátó szervezetek korábbi bírósági ítéletben foglalt álláspontot újra vitattak és egyfajta indokolatlanul időhúzó magatartással akadályozták a környezeti adatokhoz való hozzáférést.

A kapcsolódó weboldalak listáját hasznosnak, de nem teljesnek tartjuk, hiszen nem található meg benne sem az OKT, sem a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság, sem pedig az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának internetes elérhetősége.

9. Környezeti információ proaktív terjesztése

A proaktív információszolgáltatás keretében nem meglepő, hogy a Nemzeti Beszámoló a leginkább az OKIR, tehát az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer vívmányaira támaszkodik és azokat tárja elő, mint ami megoldja az Aarhusi Egyezményből fakadó információszolgáltatási kötelezettségek teljesítését. Azt már kevésbé említi meg a jelentés, hogy az OKIR egyáltalán nem felhasználóbarát, nehézkes az információk keresése, kifejezetten sok esetben szakmai háttérismereteket igényel, és az olyan jellegű keresés, ami valójában a laikus felhasználók számára hasznos lenne, például egy adott térképi pont körüli összes kibocsátó egyszerre történő azonosítása, ebben az időszakban nem volt elérhető.

Az elérhető állami adatbázisok körében felsorolásra kerül a 62. pont alatt az Országos Erdőállomány Adattár, azzal a kis szépséghibával, hogy meg kellene jegyezni ebben a bekezdésben, hogy ennek az adatai nem feltétlenül nyilvánosak minden tekintetben, így például az erdőtervezés dokumentumai nem megismerhetők.

Ahogy egymás után sorolja fel a Nemzeti Beszámoló azon honlapok és azon szervezetek és intézmények listáját, amelyeknél egyes környezeti adatok elérhetők online és proaktív módon (azaz ahogy ezen szervezetek ezen adatokat közzéteszik, így például az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer egyik internetes szolgáltatása, a TÉRPORT s a többi), az olvasónak az a benyomása támad, hogy az egyszeri felhasználó teljesen elveszik ezek között az információforrások között. Ez elvi szinten veti fel azt a kérdést, hogy miért

nincs egy minden releváns környezeti információra fókuszáló, azokat teljes körűen tartalmazó portál, illetve miért nem lehet az OKIR-t végülis erre alkalmassá tenni. A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek adatainak nyilvánosságával kapcsolatban a jelentés elfelejti megemlíteni, hogy a biztonsági jelentés sem teljes körben nyilvános, és így nem mondhatjuk azt, hogy a lakosság teljes információ birtokában van ezen üzemek környezetében. Ugyanígy nem volt a Nemzeti Beszámoló elkészítésekor elérhető például a tartósan szennyezett, károsodott területek listája, ami például területhasználati kérdésekben egy nagyon fontos alap információ lenne.

A Nemzeti Beszámoló 85. pontja megemlíti a Nemzeti Környezetvédelmi Program elkészítését anélkül, hogy megemlítené, hogy ezen programok általában folyamatos késéssel készülnek el, illetve említi a települési önkormányzatok esetében a lakosság tájékoztatását, illetve a települési környezetvédelmi programokat anélkül, hogy bevallaná, hogy egyrészt a lakosság tájékoztatása nagyon sok esetben hiányos, másrészt szinte alig található Magyarországon önkormányzat, amelyeknek naprakészen, az adott jogszabályi követelményeket tökéletesen betartva megvan az aktuális, elfogadott települési környezetvédelmi programja.

10. Részvétel egyedi döntéshozatali eljárásokban

Az egyedi döntéshozatali eljárásokban való részvétel kapcsán, az arra vonatkozó jogszabályok bemutatását illetően a 2017-es Nemzeti Beszámoló sokhelyütt elavult, illetve nem említi meg az akkor már elfogadott, de még hatályba nem lépett jelentős eljárási szabályokat.

A Nemzeti Beszámoló 105-108. pontjai a Ket. helyébe lépő Ákr.-re utalást sem tesznek, nem említik meg, hogy milyen lényeges változások várhatók a részvételi jogok és azok gyakorlása kapcsán.

A Nemzeti Beszámoló továbbá nem tesz említést a Khvr. 2016. január 1-jén hatályba lépett 2/A. §-ában foglaltakról. Eszerint a környezethasználó azzal a tervezett tevékenységgel kapcsolatban, amely szerepel ugyan a rendeletben, de az abban foglalt határértékeket nem éri el, egy adatlapot köteles benyújtani a környezetvédelmi hatósághoz a tervezett tevékenység környezeti jellemzőiről. Ennek az adatlapnak a tartalma szintén környezeti információ, a nyilvánosság jogosult azt megismerni, s ha annak tartalmával nem ért egyet, joga van jelezni ezt a hatóság felé.

A közigazgatási hatósági eljárás megindulásáról szóló értesítés érdekében vezetett elektronikus adatbázis létrehozásáról, vezetéséről, valamint az adatbázis alapján történő értesítésről szóló 187/2009. Korm. rendelet értelmében létrehozott rendszer tapasztalataink szerint nem volt egy sikertörténet a gyakorlatban. Egyes megyéknél minden egyes eljárásról kapott értesítést az adatbázisba felvett civil szervezet, de ez volt a ritkább eset, más megyéknél elvétve, esetlegesen fordult elő értesítés.

A beszámoló ugyan említést tesz a kiemelt beruházások speciális szabályozási rendszeréről, nem emeli ki azonban, hogy a lerövidített határidők és a szigorúbb eljárási szabályok miatt a társadalmi részvétel is nehezített. Tapasztalataink szerint ezekben az ügyekben az átláthatóság hiánya az egyik legfőbb probléma. A kiemeltté nyilvánítás indokaival, az erről szóló döntéssel szemben jogorvoslati lehetőség nincs, azt vitatni nem lehet. Az ilyen engedélyezési eljárásokban a dokumentumok elérhetőségét és az arra vonatkozó szabályokat is eltérően értelmezik az egyes hatóságok.

További probléma, hogy a folyamatban levő környezetvédelmi döntéshozatali eljárásokról nincs egységes honlap, vagy akár egységesített közzétételi gyakorlat, ezen információk fellelhetősége az adott hatóságtól függ.

11. Részvétel tervek, programok előkészítésében és elfogadásában

A Környezetvédelmi törvény rendelkezéseivel együtt a 2/2005. Korm. rendelet - alapvetően az uniós szabályokkal összhangban - biztosítja az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatára során a társadalmi részvétel lehetőségét, s annak eljárási kereteit.

A gyakorlatban azonban már több probléma felmerül a stratégiai környezeti vizsgálatokra vonatkozó szabályozás alkalmazásával. Az egyik ilyen probléma magának az érintett nyilvánosságnak a definiálása egy-egy terv, illetve program kapcsán. Az érintettek körét ugyanis a terv/program kidolgozója határozza meg, s ezzel kapcsolatban sincs jogorvoslati lehetőség. Amennyiben egy adott település, lakossági csoport, civil szervezet például érintettnek érzi magát az eljárásban a terv/program környezeti hatásai révén, jogait nem tudja érvényesíteni a jelen keretek között.

A stratégiai környezeti vizsgálatok lefolytatásával kapcsolatos átláthatósági probléma, hogy nincs olyan országos adatbázis, amely akár a lezajlott, akár a folyamatban lévő stratégiai környezeti vizsgálatokat tartalmazná, s egyszerű módon kereshetővé tenné. A kidolgozó környezeti hatások jelentőségéről, azaz a stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatásának szükségességéről szóló döntése sem jelenik meg egy egységes adatbázisban. Emiatt sem arra nézve nincs országos adat, hogy évente hány stratégiai környezeti vizsgálatot folytatnak le, sem pedig arra nézve, hogy hány terv, illetve program esetében és milyen indokból maradt el, mellőzte annak lefolytatását a kidolgozó.

Jogorvoslati lehetőség alapvetően nincsen sem az érintett nyilvánosság meghatározásával, sem a kidolgozó döntéseivel szemben. Az elfogadott stratégiai környezeti vizsgálati dokumentációt legfeljebb a tervet, programot elfogadó normatív aktussal szembeni jogorvoslat révén lehet támadni, amelynek köre igencsak szűk.

További, az egyedi környezeti ügyekben való döntéshozatalhoz kapcsolódó probléma, hogy a stratégiai környezeti vizsgálatok eredményei az egyes engedélyezési eljárásokban nem kapnak megfelelő hangsúlyt, nem érvényesülnek. A gyakorlatban az SKV szabályozás egyik célja, vagyis az, hogy olyan tervekre, programokra mindenképpen készüljön el az adott ágazatokban, amelyek keretét szabnak olyan tevékenységek vagy létesítmények jövőbeli hatósági engedélyezése számára, amelyek a Khvr.-ben vannak felsorolva, függetlenül az abban megadott küszöbértéktől és területi megkötéstől, kevés esettől eltekintve nem valósul meg.

12. Részvétel a jogalkotásban

A Nemzeti Beszámoló 2. pontja rögzíti, hogy a jogalkotásban való részvétel feltételei pontosan meghatározásra kerültek a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXIII. törvényben, amely 2011. január 1-jén lépett hatályba. E törvényről elmondható, hogy az Aarhusi Egyezmény rendelkezéseivel összhangban áll mind az alapelveket, mind a jogalkotás tervezésének folyamatát tekintve. A törvény főszabálya a széleskörű társadalmi egyeztetés (általános egyeztetés), szabályozza a stratégiai partnerség intézményét (közvetlen egyeztetés), és meghatározza azon speciális szempontokat is, melyek kivételt képezhetnek.

A jogszabály tartalmával kapcsolatban ismét hangsúlyozzuk, hogy előremutató, a közösségi részvételi szabályokat maximálisan tiszteletben tartja, ugyanakkor a gyakorlati megvalósulást

illetően számos problémával, hiányossággal szembesültünk, amelyeket a Nemzeti Beszámoló nem említ. A jogszabályok előkészítésében való részvételnek előfeltétele, hogy a jogalkotás folyamatáról a civilek, a lakosság információt szerezzen. A Nemzeti Beszámoló 93. pontja a környezetvédelmi tárgyú jogszabályok elfogadás alatt álló tervezeteinek forrásaiként a környezetvédelemért felelős tárca honlapját, valamint az Országgyűlés honlapját jelöli meg.

Az információhoz való hozzáférést tekintve a civilek általában az alábbi akadályokba ütköztek. A jogszabályok tervezeteinek közzététele sok esetben, mondhatjuk, hogy az esetek többségében elmaradt. Amennyiben sor került a nyilvánosságra hozatalra, e honlapok egyike sem nevezhető könnyen hozzáférhető információforrásnak, a tervezetek sokszor nehezen voltak fellelhetők. A tervezet közzététele esetén is hiányoztak a honlapokról a szakmai háttéranyagok, a jogszabálytervezet megalkotását megelőző, megalapozó elemzések.

A részvételi jog gyakorlásával kapcsolatosan az általános egyeztetés folyamatában, amely pusztán véleménynyilvánítási lehetőséget jelent, a felhasználóbarát felületek jelentettek alapvető hiányosságot, valamint az idő rövidsége, amely a véleményezésre nyitva állt. A Nemzeti Beszámoló 120. pontja a környezetpolitika alakításában kiemelt jelentőségűnek nevezi az Országos Környezetvédelmi Tanács szerepét, véleményének súlya azonban a gyakorlatban messze nem volt kiemelt jelentőségűnek nevezhető, részvétele a jogalkotás folyamatában az esetek többségében formális volt csupán. A Nemzeti Beszámoló 121. pontja említi a stratégiai partnerségi megállapodást, mely a véleményezési eljárást segítő közvetlen egyeztetés eszköze, de civil szervezetekkel ennek megkötésére nem került sor, ami sajnálatos.

Az általános egyeztetés, széles körű véleményezés kapcsán döntő hiányosságnak tekintjük, hogy a jogalkotó szervek nem adtak visszajelzést a civil, lakossági észrevételekkel, javaslatokkal kapcsolatban, azok összesített értékelése, illetve az értékelés közzététele szinte kivétel nélkül mindig elmaradt/elmarad a hazai jogalkotás folyamatában.

13. Jogorvoslati jog

Az információhoz való hozzáférés kapcsán az igény nemteljesítése, megtagadása, költségtérítés felszámítása, vagy annak túlzott mértéke esetén jogorvoslati lehetőségként már nyitva állt mind a bírósági út, mind a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz fordulás lehetősége, a Hatóság eljárását követően további jogorvoslat is igénybevehető, a perindítás. A Nemzeti Beszámoló 129. pontja pontosan ismerteti a fenti fórumokat, megjegyezve, hogy a bíróság ezekben az ügyekben soron kívül jár el. Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a soronkívüliség biztosítása ellenére is több évbe tellett az esetek többségében, mire a fenti jogorvoslati lehetőségeket kimerítve az érintettek közérdekű adatigényét teljesítették, esetleges jogsérelmét orvosolták.

Az egyedi döntésekkel kapcsolatos jogorvoslati jog gyakorlásával kapcsolatban a Nemzeti Beszámoló 130. pontját azzal egészítjük ki, hogy a fellebbezési jog gyakorlása kapcsán építéshatósági engedélyezési eljárásban több esetben akadályt, illetve korlátozást képezett az a rendelkezés (az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 53/C. § (7) bekezdése), mely kimondta, hogy az eljárás megindításáról szabályszerűen értesített ügyfél ügyféli jogait akkor gyakorolhatja, ha az ügyfél az első fokú eljárásban nyilatkozatot tett vagy kérelmet nyújtott be. E szakaszra hivatkozással zárták ki több esetben a hatóságok az érdemi jogorvoslat lehetőségét építési ügyekben.

A bírósági felülvizsgálat lehetősége kapcsán komoly akadályt jelentett, hogy a keresetlevél benyújtásának a döntés végrehajtására nincs halasztó hatálya, a bíróság kizárólag erre irányuló

kérelem alapján döntött a végrehajtás felfüggesztéséről, és a gyakorlatban ez csak kivételes esetekben valósult meg. A civil szervezetek erre tekintettel döntöttek sok esetben úgy, hogy bár volt a perindításhoz joguk, nem éltek vele figyelemmel annak költséges voltára, és arra, hogy a végrehajtás felfüggesztése hiányában a létesítmény megvalósulhatott, mire a per befejeződött, a perlés így mindössze jogi győzelmet hozhatott, gyakorlati eredményt nem.

A fellebbezés költségei kapcsán a Nemzeti Beszámoló 140. pontja rögzíti azokat a szabályokat, amelyek költségkedvezményeket biztosítottak a civil szervezetek számára, de nem tér ki részletesen, hanem csak említés szintjén a perindítás kapcsán esetlegesen felmerülő szakértői és ügyvédi költségekre. A döntés felülvizsgálatát kezdeményező felpereseket terhelő magas szakértői költségek, amelyek kapcsán nem léteztek, nem léteznek kedvezményt biztosító jogi konstrukciók a magyar jogban, gyakorlati akadályt gördítettek számos civil szervezet jogérvényesítésének útjába. A perlési költségekkel kapcsolatban szintén meg kell említeni a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházásokra vonatkozó törvény azon rendelkezését, mely ezen eljárásokban hozott döntés felülvizsgálatára irányuló eljárásokban kötelező jogi képviseletet ír elő.

A jogorvoslati lehetőségekkel kapcsolatos információ elérhetősége terén is van kritikai észrevételünk. Ahogyan arra a 8. pontban már rámutattunk, bár a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségek jogerős döntéseiket honlapjukon közzétették, de ezen döntések megtalálása, internetes keresése rendkívül nehéz volt, a jogorvoslati lehetőségekről való tájékoztatás pedig ezekben a döntésekben szerepelt, így ezen a területen is látunk lehetőséget további felhasználóbarát megoldás kidolgozására.

14. GMO-k

Erre a pontra nézve nincs kritikai észrevételünk.

Készítette az EMLA és a Pécsi Zöld Kör 2024 augusztusában.

A szakmai vélemény elkészítésében közreműködtek:

- dr. Berki Zsuzsanna
- Dr. Fülöp Sándor, PhD
- dr. Gajdics Ágnes
- dr. Kiss Csaba
- Dr. Pánovics Attila, PhD

Támogatta az Európai Unió a Közös Értékeink programon keresztül.

Kapcsolat

Környezeti Management és Jog Egyesület
1076 Budapest, Garay u. 29-31.
36-1-3228462
emla@emla.hu